

Gwara kujawska

Wpisany przez Grażyna

sobota, 25 października 2008 20:38 - Poprawiony sobota, 25 października 2008 20:46

Na Kujawach powszechnie była i jest używana (choć już coraz rzadziej) gwara poznańska, czyli wielkopolska. Historycznie Kujawy przez długi okres zaliczane były do Wielkopolski, a także były ziemiami polskimi pod zaborem pruskim, stąd wiele naleciałości z języka niemieckiego. Gwara ta funkcjonuje od Poznania do Inowrocławia, a nawet Kalisza.

A

Ajzol - przedmiot żelazny, metalowy; kawałek żelaza, metalu, żelastwo

B

Babol - zaschła wydzielina w nosie,

Bachać się - kąpać się

Bamber {wyzw. pogardl.} - o kimś ze wsi, prostaku

Bana - pociąg

Bejm {częściej l.mn} bejmy - pieniądze

Błałka, blauka - wagary

Brachol - brat (zwłaszcza w języku młodzieżowym)

Gwara kujawska

Wpisany przez Grażyna

sobota, 25 października 2008 20:38 - Poprawiony sobota, 25 października 2008 20:46

Bręczenie, brynczenie {powsz.} - marudzenie, zrządzenie

Brękot, brynkot {żart.} - maruda. Zrzęda

Bryle - okulary

Bubek - walet (figura w kartach)

Bulaj - grubas

C

Chichrać się - śmiać się

Chochla {powsz.} - łyżka wazowa, warząchew

Ciul {lekc., pogardl.} - oferma, nedorajda (w Poznaniu nie odczuwane jako wulgarne)

D

Dowcidupny - dowcipny

Gwara kujawska

Wpisany przez Grażyna

sobota, 25 października 2008 20:38 - Poprawiony sobota, 25 października 2008 20:46

Drabka {powsz.} - drabina

Dundel, dundle - wydzielina z nosa lub {żart} malec, smarkacz

Dziabka {powsz.} - motyka

F

Fafoł {powsz.} - śmieci, kłęby kurzu lub zwisające, skręcające się strzępy odzieży; wytrącony osad

Fantazować {rzad.} - histeryzować, reagować przesadnie, zbyt emocjonalnie

Flep {powsz.} - dokumenty

Fuszera - fuszerka

G

Galart {powsz.} - galareta z mięsa

Galoty {żart.} - majtki

Garować - spać

Gwara kujawska

Wpisany przez Grażyna

sobota, 25 października 2008 20:38 - Poprawiony sobota, 25 października 2008 20:46

Gemyła, gemela, gymyła - śmietnik

Gilgać, rzadziej gliglać {powsz.} - łaskotać

Giglanie {powsz.} - łaskotanie

Gilejza, gielejza, gelejza {wyzw., pogardl.} - niezdara, osoba powolna, ślamazarna, niezręczna

Gira, giyra, giera {powsz.} - noga

Girka, giryka, gierka {powsz.} - nóżka

Glaca {powsz.} - łysina, głowa z przereźdzonymi lub bardzo krótko ostrzyżonymi włosami

Glajda - błoto

Glapić się - gapić się, patrzeć

Glut - kawałek kału

Gnyk - kark

Gwara kujawska

Wpisany przez Grażyna

sobota, 25 października 2008 20:38 - Poprawiony sobota, 25 października 2008 20:46

Gwiazdor - ktoś przebrany w stylu św. Mikołaja, przynoszący prezenty na Boże Narodzenie

Gzik (gzika) - twarożek, zwykle przyprawiony śmietaną i szczypiorkiem lub cebulą

H

Hista - historia (jako przedmiot w szkole)

J

Jabzo - jabłko

Jadaczka {żart.. lub obelżywie} - gęba

Japa - dziura w odzieży

Juchta - chuligan, łobuz; przed I wojną światową i okresie międzywojennym nazwa chuligana, przestępcy z Chwaliszewa, niedużej dzielnicy Poznania

K

Kakalud {powsz., żart. lub iron., lekc.} - malec, pędrak

Kalafa - twarz, gęba

Gwara kujawska

Wpisany przez Grażyna

sobota, 25 października 2008 20:38 - Poprawiony sobota, 25 października 2008 20:46

Kamlot - kamień

Kanar - kontroler komunikacji miejskiej

Kasta - skrzynia, skrzynka lub bramka (na boisku piłki nożnej)

Kaszak, kaszok - kaszanka

Katana - rodzaj wierzchniego okrycia, najczęściej marynarka lub kurtka

Kawiorek {powsz.} - długa pszenna bułka

Kejter - pies, kundel

Kinol - kibic

Kicha - kiełbasa

Kielczyć się - śmiać się

Kitować się - dryblować piłką

Gwara kujawska

Wpisany przez Grażyna

sobota, 25 października 2008 20:38 - Poprawiony sobota, 25 października 2008 20:46

Klamot - kamień

Klofta {pogardl.} - gruba, ociężała kobieta

Kluka, kluk - nos

Kociamber - kot

Kolebać, kolebać - kołysać

Korbol - dynia

Kromka, krómka {powsz.} - piętka chleba

Kumpela - koleżanka

Kuzaj - kuzyn

L

Laczek, laczki - domowe pantofle damskie i męskie bez napiętka

Lump, lomp - ubranie, odzież, ciuchy

Gwara kujawska

Wpisany przez Grażyna

sobota, 25 października 2008 20:38 - Poprawiony sobota, 25 października 2008 20:46

Ł

Łacha - łaska

Łe tam, ueee(e) tam, ueetam - wykrzyknik: ach tam! Nic to!

M

Majty - majtki

Makiełki, makiołki - słodka potrawa wigilijna z makiem, kluskami, pieczywem, rodzynekami, miodem itp.

Matema - zwykle w języku uczniów: matematyka

Mieć ptapy - zachowywać się infantylnie, być niedorozwiniętym umysłowo

Mieć równo poukładane - być w pełni władz umysłowych

Mieć sztycha - być zepsutym, nadpsutym (zwłaszcza o mięsie, rybie itp.)

Mieć wypite - być pod wpływem alkoholu

Gwara kujawska

Wpisany przez Grażyna

sobota, 25 października 2008 20:38 - Poprawiony sobota, 25 października 2008 20:46

Migana {wychodzi z użycia} - zabawa taneczna

Modra kapusta - czerwona kapusta

Modrak - bławatek

Modrakowi - modry, niebieski, ciemnobłękitny

Muła {zwykle w l.mn.}, muły- muskuł(y)

Mus - konieczność

N

Na szagę - na ukos, na przełaj

Nadzierać się - krzyczeć

Nagrygolić - napisać niestarannie, nagryzmolić

Nahajcowany - napalony

Naleśnik - naleśnik

Gwara kujawska

Wpisany przez Grażyna

sobota, 25 października 2008 20:38 - Poprawiony sobota, 25 października 2008 20:46

Napalony - zawzięty, bardzo pragnący czegoś,

Naświgać - nawrzucać

Neper {pogardl.} - określenie mężczyzny z marginesu społecznego

Niegodziwy - nieznośny, niegrzeczny (w odniesieniu do dzieci)

Niemota - niemowa

Nieusłuchany - niegrzeczny, nieposłuszny (tylko w odniesieniu do dzieci)

Norać się - brudzić się,

Nuplać - ssać

Nyny - spanie (zwłaszcza przy zwracaniu się do dzieci lub żartobliwie)

Nyrol - skąpiec

O

Gwara kujawska

Wpisany przez Grażyna

sobota, 25 października 2008 20:38 - Poprawiony sobota, 25 października 2008 20:46

Obkład - wędlina, ser itp. na kanapce, lub okład, kompres

Obśrupany - wyszczerbiony

Odkluczyć {powsz.} - otworzyć zamek kluczem

Odpicować się - wystroić się

Odpicowany - elegancki, wystrojony

Ogarnąć się - oporządzić się

Oglądnać - obejrzyć

Oglądnać się - obejrzyć się

Opyplany, opyplany {wych. z użycia} - brudny, umorusany, niechlujny

Ośrupać się {wych. z użycia} - ogolić się, wystrzępić sobie włosy, nierówno je obciąć

P

Pamperek - pajacyk, maskotka

Gwara kujawska

Wpisany przez Grażyna

sobota, 25 października 2008 20:38 - Poprawiony sobota, 25 października 2008 20:46

Papeć lub papieć, zwykle w l. mn. - pantofle domowe

Papuć - but

Parówa {powsz.} - gorące i wilgotne powietrze

Parówa - parówka

Patan {zazwyczaj w l.poj., wychodzi z użycia} - olbrzym, osiłek

Peja {powsz. żart. lub pogardl.} - wesz, pchła

Pener - mężczyzna z marginesu

Penerstwo - margines społeczny

Pierdoła - gamoń, niedołęga lub człowiek stary, gadatliwy, sklerotyk (bez wulgarnego nacechowania)

Pierdoły - głupstwa, bzdury, brednie

Pietrucha - pietruszka

Gwara kujawska

Wpisany przez Grażyna

sobota, 25 października 2008 20:38 - Poprawiony sobota, 25 października 2008 20:46

Pkać {ndk}, pknąć {dk} - pchać pchnąć

Plyndz, plendz {zwykle w l.mn., powsz.} - placki ziemniaczane

Podkoziółek {powsz.} - ostatni dzień karnawału

Podstawek, podstawka - spodek pod szklanę, filiżankę

Polewka, polywka {powsz.} - zupa z kwaśnego mleka lub maślanki, zaprawiana mąką

Poruta {powsz.} - wstyd, kompromitacja

Pory - spodnie

Porypany - porysowany, zadrapany

Prędzej - wcześniej

Przekluczyć {powsz} - przekręcić klucz w zamku

Przytostać - przynieść, przytargać, przyprowadzić

Purtać {ndk}, purtnąć {dk} - czasownik zastępujący pospolity zwrot: puścić bąka, puścić wiatry

Gwara kujawska

Wpisany przez Grażyna

sobota, 25 października 2008 20:38 - Poprawiony sobota, 25 października 2008 20:46

Pyra {powsz.} - ziemniak

Pyza {częściej w l.mn., powsz.} - ciasto drożdżowe uformowane w kształcie bułek, gotowane na parze, podawane do mięsa i sosu

R

Rajcować {tylko ndk.} - kusić, wabić podniecać

Repeta - gęsta zupa, najczęściej jarzynowa, stanowiąca jednodaniowy obiad

Rojber {powsz.} - łobuziak, nicpoń, urwis

Rozlyrotać się - obluźnić się, rozchwiać się (najczęściej o meblach)

Rozlyrotany - rozchwiany

Rychło - wcześniej, wnet

Ryczka {powsz.} - niski taboret, stołeczek

Rylotać się- kołysać się, chwiać się

Gwara kujawska

Wpisany przez Grażyna

sobota, 25 października 2008 20:38 - Poprawiony sobota, 25 października 2008 20:46

S

Siora - siostra (zwłaszcza w środowisku młodzieżowym)

Sklapnąć {powsz.} - złożyć

Skurzawka {powsz.} - ściereczka do kurzu

Skurzyć - odkurzyć

Strugać - obierać

Stryknąć się - zderzyć się

Szabel - fasola szparagowa

Szabelek - fasolka szparagowa

Szagówki - rodzaj klusek skośnie krojonych, kopytka

Szajba - bzik, obłąd

Szalek - karo

Gwara kujawska

Wpisany przez Grażyna

sobota, 25 października 2008 20:38 - Poprawiony sobota, 25 października 2008 20:46

Szałaputny - lekkomyślny

Szczapić- schwytać, złapać, dostać w swoje ręce

Szczun, szczón - chłopak

Szkieł - policjant

Szpeknać - spojrzeć, zobaczyć

Szwajsaparaty {żart.} - stopy, zwłaszcza brudne, cuchnące

Szwamka - gąbka

Szypa - łopata, szufla

Ś

Ścielenie {powsz.} - śłanie (łóżka, tapczanu, itp.)

Ślumpa, ślompą - brudna woda, śmierdząca ciecz

Gwara kujawska

Wpisany przez Grażyna

sobota, 25 października 2008 20:38 - Poprawiony sobota, 25 października 2008 20:46

Śrupać się - drapać się

Świgać {ndk}, śwignąć {dk} - rzucać, rzucić

T

Taścić się, tościć się - wlec się

Taścić, tościć - nieść, dźwigać, ciągnąć

Tej {powsz.} - wołacz zaimka ty

Teściu - teść

Tuk - ktoś tępy, nierozgarnięty lub złośliwy, nieznośny

Tuleja {lekcew.} - niezdara, oferma

Tytka - torebka papierowa

U

U roboty - w pracy

Gwara kujawska

Wpisany przez Grażyna

sobota, 25 października 2008 20:38 - Poprawiony sobota, 25 października 2008 20:46

Uliczka {przestarz.} - furtka

Unorać się - ubrudzić się

Upyłać - ubrudzić

W

Waserwaga, wasserwaga - poziomica

Wdziać - włożyć {o odzieży}

Wedle - z powodu, w sprawie

Wichłacz - krętacz, kłamczuch

Wkulać się, wkulnąć się - wtoczyć się

Wmucić - zjeść łapczywie, dużo

Wparować - wtargnąć

Gwara kujawska

Wpisany przez Grażyna

sobota, 25 października 2008 20:38 - Poprawiony sobota, 25 października 2008 20:46

Wuchta - wielka ilość, masa, mnóstwo, kupa

Wuja - wuj

Wygnajewo - przedmieście, pustkowie

Wyro - łóżko

Z

Zajączek - wielkanocny zwyczaj obdarowywania dzieci słodyczami, upominkami itp.

Zakluczenie - zamknięcie drzwi

Zbarczyć - zbankrutować

Zesmyknąć się - zsunąć się

Zmelić, zmielić - zemleć

Zyzol {wyzwisko} - zezowaty, czasem też o kimś noszącym okulary

Ż

Gwara kujawska

Wpisany przez Grażyna

sobota, 25 października 2008 20:38 - Poprawiony sobota, 25 października 2008 20:46

Żdziebełko, ździebko {powsz.} - trochę

Ż

Żdżarty - żarłoczny, nienasycony

Żybura - brudna, mętna ciecz

w oparciu o "Słownik gwary miejskiej Poznania" pod redakcją Moniki Gruchmanowej i Bogdana Walczaka (Wydawnictwo Naukowe PWN Warszawa-Poznań 1997);

ze str. p.Rychwickich